

נעשה אדם

א-ל עליון גומל חסדים טובים וקונה הכל

א-ל עליון

Rav Schwab on Prayer p416

The Almighty, Who is above our understanding.

None of His creations can conceive of Him. While we can have some understanding of the underlying concepts of **גדול גיבור ונורא** and can say that Hashem is 'Master of the Heaven and Earth' the human mind cannot possibly comprehend the essence of Hakadosh Baruch Hu or His conduct of world affairs. For instance, it is beyond our comprehension that the wicked can prosper and grow, 'When the wicked bloom like grass and all the iniquities blossom' (Tehillim 92:8), while tsaddikim suffer, or that perfectly innocent children are born with deformities or are afflicted with suffering and diseases. The Holocaust which claimed six million Jews, in addition to the suffering that our people has had to endure for thousands of years is beyond our ability to explain. All attempts to explain it will be futile. The Almighty **א-ל עליון** has not revealed this to us.

Shemoneh Esrei (R Leff) p34

After we recognise Hashem's attributes abstractly and conceptually, we begin to familiarise ourselves with the tangible expressions of these attributes. We begin by describing Hashem as **א-ל עליון** a Supreme Power, above the world, who causes and directs other powers that emanate from Him and affect this temporal world.

Hashem can be recognised and understood by studying these secondary causes, the powers and processes in our material world that emanate from Him. The best process that can help us recognise Hashem is the kindness that we receive in the world. In order to recognise Hashem, who is the ultimate good and hence the Source of all goodness, one must be able first to discern manifestations of this goodness in the world and in one's personal life. In this respect, Hashem is *gomei chessed*. The word *gomei* means 'to bestow', but it is also related to the word *gomer*, complete. Hashem created the world to bestow eternal spiritual pleasure on man's soul. The goodness and kindness that Hashem provides in His temporal world are in order to bring that original intention of kindness to completion. This can only be accomplished if man recognises and acknowledges that good and in order to do so, one must develop the right perspective...

אבודרהם שמונה עשרה

גומל חסדים טובים על שם (ישעה סג, ז) אשר גמלם כרחמייו וכרכוב חסדיו. טובים יותר מגAMILות חסדי האדם והוא על שם (תהלים קמה, ט) טוב ה' לכל. קונה הכל על שם (שם) קונה שמים וארץ וכן (ישעה מה ז) אני ה' עושה כל אלה כדמות גמינו עשה לי את החיל הזה (דברים ח, ז) קנה לי ית כל נכסייא האלין...

גומל חסדים

ישעה ס"ג:ז

**זָהָדִי ה' אָזְכִיר תְּהִלָּת ה' כְּעַל כָּל אֲשֶׁר גַּמְלָנוּ ה' וּרְבַּ טֹב כְּבֵית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר גַּמְלָם
כְּרַזְבָּיו וּכְרַב נִסְתָּרוֹ:**

The kind acts of Hashem I will mention, the praises of Hashem according to all that Hashem bestowed upon us, and much good to the house of Israel, which He bestowed upon them according to His mercies and according to His many kind acts.

מצודות ציון שם
גמלנו – מל' גמול ותקלוס טוכח:

רינת חיים שם
'גמול' מובנו הוא שהקב"ה משלם לאדם תמורה על מעשיו הטובים, משמע שהשי"ת כביכול פורע לאדם חוב שהוא חייב לו, וזה עצמו שהקב"ה מהשивает את נתינת השכר שבעצם אינו חייב לנו לתשלום חוב, והוא חסד עצום ממנו ית'. יתרה מזו, כל כוונת בריאות האדם הבוחר, ובリアת היצר הרע שהאדם יתגבר עליו ויבחר בטוב הוא מהסיד ה' לתה לאדם שכר על בחרותו הטובה, ולכארהה היה השيء יכול להיטיב עם האדם גם בלי שייעבור את קשיי העולם הזה ואת נסיונות הרע שבו, אלא בಗל' שהקב"ה חפץ שתהיה הטובה שלימה, שאדם לא יוכל נהמא דכיסופא – לחם בושה, שהשכר שיננת לנו יהיה תשלום הגון שהרוווחנו אותו בדיון ובירושה על عملנו לקיים הבחירה.

נמצא, השכר הוא אכן תמורה על עמלנו לבחור בטוב, אך מאייד גיסא הוא באמת חסד עצום ורב כי כאשר מhabוננים בעובדה המוטלת עליינו, מכיריים שהקלנו בקיום המצוות לעומתesi'ת דשמייא שאנו מקבלים הוא אפסי', שהאי כפי שאמריהם בהמשך הברכה "וְקָנֵה הַכָּל", כה האפשרות לעשות טוב ונחננו לנו מהקב"ה שהכל של, כי הוא הנותן לנו חיים, ותורה ומצוות שהם ה"טוב" ושכל להבין ולקים אותן, ועזר וכל מני אופנים כמו שאמרו חז"ל (קידושין 1:2) "ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו" לנצח את היצר הרע, אם כן כאשר נתבונן במעשים הטובים שלנו – כמעט הכל עושה הקב"ה, ורקה להבין מדוע לנו שאנו עשינו הרי כמעט לא פעלנו דבר.

קהלת א':

וַיָּרֹא הַשֶּׁמֶשׁ וַיָּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְמִקּוּמוֹ שׁוֹאָף וַיָּרֹא הַוָּא שָׁם:

The sun rises and the sun sets, and to its place it yearns and rises there.

ילקוט שמעוני קהילת – פרק א – רמז תתקטו
רבי הונא ורבי אחא בשם רב כי חלבו עמל הוא תחת השמש ואוצר הוא למעלה מן השמש. רב כי
ליי ורבנן, רב כי ליי אמר כל מה שהבריות מגדלים מצוות ומעשים טובים בעולם הוה דין
שהקב"ה מורה השמש להם שנאמר ורוח השמש ובא השמש

בראשית ל'ב:יא
קָטַנְתִּי מִכֶּל הַזָּקָנִים וּמִכֶּל הַאֲמִתָּא אֲשֶׁר עָשָׂית אֶת עֲבָדָךְ כִּי בְּמַקְלֵי עַבְרָתִי אֶת הַיַּרְדֵּן
הַזֶּה וְעַתָּה הַיִּתְּכַשֵּׁת בְּזָנוֹת:

I have become small from all the kindnesses and from all the truth that You have rendered Your servant, for with my staff I crossed this Jordan, and now I have become two camps.

רש"י
קָטַנְתִּי מִכֶּל הַחֲמִלִּים – (צכת לנו) נטמענו זכויות ט"י החקלאים וכלהמת קעקית עמי לך ליה צמלה
מִקְסָכָתָה תָּהַלְלָתִי כְּחָטָא וְגָלוֹס לִי לְקַמֵּל בַּיִל עַזָּו:

I have become small: My merits have diminished because of the kindnesses and the truth that You have rendered me. Therefore, I fear lest I have become sullied with sin since [the time that] You promised me, and it will cause me to be delivered into Esau's hand[s]

דברים ז'כ"א-כ"ה
וְאָפָרָת לְבָנֶר עֲבָדִים הִיִּשׁ לְפָרָעה בְּמִצְרָיִם וַיַּצִּיאוּ הָרַמֵּת בְּיַד זְזָקָה: וַיַּעֲשֵׂן הָרַמֵּת
וּמִפְתָּחִים גָּדְלִים וּרְעִים בְּמִצְרָיִם בְּפָרָעה וּבְכָל בֵּיתוּ לְעִיּוֹן: וְאָתַנוּ הַזָּקָיא מִשְׁם כְּמַעַן
הַבְּיאָה אֲתָנוּ קָתָת לְנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתֵּינוּ וַיַּצְוָנוּ הָרַמֵּת לְעִשּׂוֹת אֶת כָּל הַזָּקִים
הַאֲכָלה לְרֹאָה אֶת הָאֶלְקָנִינוֹ לְטוֹב לְנוּ כָל הַיּוֹם לְזִוְתֵנוּ כְּהֵם הַזָּהָה: וְצִדְקָה תָהִיה לְנוּ כִּי
נִשְׁבַּר לְעִשּׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְרָה הַזָּהָה לְפָנֵי הָאֶלְקָנִינוֹ כְּאֲשֶׁר צִוָּנוּ:

You shall say to your son, "We were slaves to Pharaoh in Egypt, and Hashem took us out of Egypt with a strong hand. And Hashem gave signs and wonders, great and terrible, upon Egypt, upon Pharaoh, and upon all his household, before our eyes. And He brought us out of there, in order that He might bring us and give us the land which He swore to our fathers. And Hashem commanded us to perform all these statutes, to fear Hashem, our G-d, for our good all the days, to keep us alive, as of

this day. And it will be for our merit that we keep to observe all these commandments before Hashem, our G-d, as He has commanded us."

רמב"ן שם פסוק כד

לחיותנו כהוים הזה במשפטים, כי בכללים נחיה, וכולם טובים אין בהם רעה כלל, אבל כלם גורמים חיים טובים בסוף והנה אנחנו חיבין לעשות רצון הבורא, שהוא אלקיינו ואנחנו עמו וצאן ידיו, ואין בכל מצותיו רק טוב ו עוד שתהיה לנו צדקה לפני ה' אלקינו, ויתן לנו שכר טוב בעשיות כל המצוות האלו קרא גמול המצוות "צדקה", כי העבד הקני ררכו שהוא חייב לעבוד אותו, אם יתן עוד שכר בעבודתו צדקה יעשה עמו:

רינת חיים שם עמ' כ"א

לא מגיע לנו עבור עבודתנו שכר כלל, היה והקב"ה ברא אותנו ווון אותנו כרועה המפרנס את צאנו, וזה סיבה מסוימת שעילינו לעשות רצונו, מה עוד שמצוותינו בעצם הם טובות בעבורנו. וסבירות לנו חיבים לעבד אותו ית' כי 'עבדים הינו לפרטם במצרים וויציאנו ה' א' ממש', וגם לנו עבדיו המשועבדים לו לעשות רצונו... ... כך גם הקב"ה שהוא "קונה הכל", ואנו עבדיו הקניים לו הן בגלל שבארנו, והן בגלל שהוזיאנו מבית עבדים, נמצא שבאמת לא מגיע לנו שכר כלל, וכל מה שהקב"ה נותן לנו הוא צדקה שמיטיב עמו:

ועם כל זה הקב"ה משלם לנו שכר על מעשינו הטובים כפורע לנו את חובו, וזהו "גמול חסדים טובים" – את החסדים הרבים והעצומים שעושה עמו הוא עושה כגמול ותשלום על קיום המצוות שלנו, מפני שהוא ית' רוצה להטיב עמו הטבה שלימה, שלא תהיה לנו בקבילנו את הטוב ממנו תחשוש בושה – הנה מא דכיסופא שקיבלו מנהנת חיים, וכן ציינו לקיים מצותיו שרך או הוא נותן לנו שכר על עבודתנו ועמלנו, ומבליל לעמל ולעשות אין מקבלים שכר, ועי' כן כשר נקבע את השכר נרגיש שהוא חלף עבורתנו שעשינו ומגיע לנו.

נמצא שיש לשכר המצוות שני מבטים, ובאמת שניהם נכונים, האחד – שאנו עושים מצווה בבחירהנו הטובה ומתוך התגברות על היצר הרע ומתוגדים בשכר תמורה העבודה ועי' כי אין לנו בושה לקבל את השכר. והשני – עליינו לברר לעצמנו האם אכן עושים רצון הש"ת, חילקו בעשייה הוא קטן מאד כי הקב"ה ברוב טובו נותן לנו את כל הכלים והאפשרויות למלא את רצונו, א"כ באמת אין כמעט סיבה מהיבית להיתר לנו שכר. וכן כהמ"ר "גמול חסדים טובים" שהקב"ה משלם על מעשינו, אנו גם מכירים שלא מגיע לנו דבר, כי הקב"ה הוא "קונה הכל", אנחנו וכל שאר לנו הם קניינו.

טובים

בראשית א' ז'

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִבְשָׂה אָרֶץ וְלִמְקֹוחָה הַמִּים קָרָא יָמִים וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים כִּי טֹב:

And G-d called the dry land earth, and the gathering of the waters He called seas, and G-d saw that it was good.

רמב"ן שם

וירא אלקים כי טוב – הוא קיום בהפכו והענין, כי כאשר הלבישם הצורה הוא חפץ בהם והיה הקיום, כמו שפירשתי (בפסוק ד) וזה מה שאמרנו רבותינו (ב"ר ד ו) מפני מה לא נאמר כי טוב בשני, לפי שלא נגמרה מלאכת המים, לפיכך כתוב בשלישי שני פעמים, אחד ל מלאכת המים ואחד ל מלאכת היום:

תהי ל' קי"ח:א'
הוזו ל' כי טוב כי לעולם וסדו:

Give thanks to Hashem because He is good, for His kindness is eternal.

שמות ב' ב'

וַתָּהַרְךָ אִשָּׂתָה וַתְּכַלְדָּ בָּן וַתָּרָא אֶתְךָ אֶתְךָ כִּי טֹב הָוָא וַתְּצַפְנָהוּ שְׁלָשָׁה יְרָזִים:

The woman conceived and bore a son, and [when] she saw him that he was good, she hid him for three months.

Shmoneh Esrei (R Leff) p35

When a person's outlook includes an understanding of goodness as what is eternally good, he is able to see good even in difficult and seemingly negative situations in intensified. In this way we recognise Hashem through His *chassadim*, the many and varied kindnesses, even the small and seemingly insignificant one. We recognise that these are *chassadim tovim*, that these goodnesses are bestowed because they have eternal value and because of their effect on our eternal existence.

Furthermore, when a human being bestows kindness on another, the recipient feels uncomfortable. He is uncomfortable about receiving something unearned and about feeling subservient to his benefactor. Hashem's kindnesses are totally good because they are given in a way that one feels comfortable about receiving them. In addition, one feels confident that whatever good He metes out is enduring and not only apparently good for the moment. Even those things that are that are apparently negative, are really beneficial in this eternal view.

With these perspectives, G-d's original intentions can be brought to completion, as indicated by *gamel*.

Gomel is also related to the word for 'wean', *ligmol*. When G-d bestows a kindness, He does so in a manner that weans the individual from dependency on the kindness. He gives the individual the ability to utilise that kindness as a function of his free will, to enhance it and feel actively productive and not merely like a passive recipient.

Thus, G-d provided the framework for us to exercise our free will and them complete His original intention of creation - to bestow the ultimate kindness, the spiritual pleasure of the World to Come. And by doing so, it is as if G-d weans the individual from dependency on His kindness and permits him to exercise the only area in which a Jew has control, his free choice to fulfil G-d's will.

This is then the first manner in which we recognise and familiarise ourselves with Hakadosh Baruch Hu, through His *chesed*. And thus we recognise Hashem as *hatov ve hameitiv*, - One who is infinitely good and who does good and bestows kindness.

וקונה הכל

דברים ל'יב:ו

הֲלֹהֶת תָּגַמְלֹה זֹאת עִם נְבָל וְלֹא זָכָם הֲלֹא הָוֶא אָבִיךְ קָנָר הָוֶא עַשְׂרֵךְ וַיְבָנֵרֶךְ:

Is this how you repay Hashem you disgraceful, unwise people?! Is He not your Father, your Master? He has made you and established you.

בראשית י"ד:י"ט

נִיבְרָכְתָּו וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ אֱבָרָם כִּי-אֶל עַלְיוֹן קָנָה שָׁמִים וְאָרֶץ:

And he blessed him, and he said, "Blessed be Abram to the Most High G-d, Who possesses heaven and earth.

רינת חיים שם

הקב"ה נקרא "קונה" כי הוא עושה הכל מתחילה הבריאה עד סוף העשיה בפועל, ועי"כ הבריאה היא שלו וקנינו, ומה אם אומן המקביל הומר ועשה ממנו כל'i, אחז"ל (ב"ק צט): "אומן קונה בשבה כל'i", הקב"ה שכל החומר שלו ולא קבלו מאחרים, ופועל את כל השלבים.

רש"י דברים ל'יב:ו

כָּלֹו סֹו הָבֵיךְ קָנָךְ – סָקְנָלָךְ עֲקָנָךְ כְּקָנוּ סְמָלָעִים וְכָלְלִין חִזְקָה עֲטָקָנָךְ כָּל מִינִי תְּקָנָה

רינת חיים שם

הקב"ה מתkon בנו כל הרפטים הנזכרים לתקפו מלא של הגוף. אין לנו מושג עד כמה רבו הפריטים בהם צריך הקב"ה יום יום לתקן אותנו כדי שהגוף יפעל כמכונה משומנת היטב כיota, הרי בגוף פועל כסדרו יש אלף פעולות שונות, ומהן הדם, בנשימה ובמערכת העיכול, ואם ח"ו פרט אחד מכלול המרכיבים את פעולות הגוף חסר או יותר מדי, מיד האדם חולה ולפעמים גם בסכנות חיים, לדוגמא: אם במערכת העיכול חסר משהו או שיש פעילות יתר כבר האדם יוצא מגדר האנושי, זהו "קונה הכל" מתkon הכל.

